

!דבר? פם

ושננתם לבניה ודברתם בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך:

פרשת השבוע למשפחה • יח שבט תשס"ח • 25 ינואר 2008

מושג השבוע: עשרת הדברות

עשרת הדברות שמופיעות בפרשת יתרו (שמות כ', א-י"ג), הן ללא ספק הטקסט הכי יהודי והכי אוניברסאלי בו בזמן בכל התורה. הכי יהודי מכיון שהן משקפות את כל מה שהתרחש עד כה לעם ישראל - היציאה מעבדות לחירות - ומהוות מתווה לחיים העתידיים של עם ישראל מהרגע הזה. אוניברסאלי מכיוון שהתרומה של עשרת הדברות ומתן תורה מהוות מקור השראה לעמים השואפים לחופש ולשוויון. אם נתבונן בהצהרת זכויות האדם בצרפת ומאוחר יותר

באוי"ם, נוכל להבחין בצורת לוחות הברית שעליה מתנוססת ההצהרה. בהקשר הזה, עצם העובדה שהפרשה שמכילה בתוכה את הדברות נושאת את שמו של יתרו - כהן דת לא יהודי במדיין - מרמזת על השאיפה לאוניברסאליות. האם הממד הזה משתקף גם בתוכן הדברות, או שמא רק הפן הלאומי-דתי מודגש? נדמה לי ששני צירי ההבנה האלה ראויים לבידור, ובלבד שניקח את הזמן להתחבר לטקסט.

פן אנא

פרשת יתרו (שמות יח-כ)

צריכים עזרה. אז מה עושים? איך לדעתכם אפשר לעזור למשה בצורה הטובה ביותר? עכשיו כשאשתו והילדים חזרו אליו הוא בטח רוצה קצת זמן חופשי לבלות עם ציפורה ולעשות שעורי בית עם הילדים או ללמד אותם לשחק חמש אבנים.... יתרו מציע פתרון: במקום שמשה ידון בכל בעיה שמתעוררת בעם, **צריך לבנות מערכת משפטית מדורגת אשר בנויה כמו פירמידה**. בתחתית הפירמידה יש בית משפט לעניינים פשוטים שבין אדם לחברו (למשל פרה שאכלה למישהו את העשב בגינה), בקומה שמעליו יש בית משפט לעניינים יותר מסובכים (למשל שכנים שכל הזמן רבים ביניהם) ובקומה העליונה יש בית משפט לעניינים מסובכים עוד יותר (למשל גנב שנתפס בשעת מעשה). רק השאלות המסובכות, החמורות והרגישות ביותר יגיעו למשה הנביא והמנהיג. אלו יהיו שאלות שרק איש חשוב וקדוש כמו משה מסוגל לענות עליהן. מלבד ההקלה על משה, שיטת העבודה הזו מאפשרת ליותר אנשים מהעם להיות שותפים בהנהגת העם. כמובן שעל משה מוטלת האחריות למצוא אנשים שיתאימו לתפקידי השופטים, ללמד אותם את החוקים והמשפטים ולבדוק שהם עושים את מלאכתם כראוי.

מה אנחנו יכולים ללמוד מהסיפור הזה? באופן אישי, כאשר מוטלת עלינו משימה מורכבת אנחנו צריכים לבדוק האם אנחנו יכולים להיעזר באנשים אחרים, ומה החלק שהם יוכלו למלא על הצד הטוב ביותר בביצוע המשימה. באופן ציבורי-קהילתי צריך האדם לשאול את עצמו האם הוא יכול ליטול חלק בחלוקת האחריות של ההנהגה. מעניין לגלות שדווקא יתרו, שבא לביקור משפחתי, מזהה את ההתנהלות הבעייתית בהנהגת משה (הוא ולא מישהו

פרשת יתרו הנה הפרשה החמישית בספר שמות.

בשלושה נושאים עיקריים עוסקת הפרשה:

* **הראשון** - עצתו של יתרו למשה

* **השני** - מעמד הר סיני

* **האחרון** - עשרת הדברות

וכעת ארחיב על כל אחד מהנושאים:

יתרו, אביה של ציפורה אשת משה, מגיע למחנה בני-ישראל יחד עם בתו והנכדים, ושומע ממשה על הניסים שעשה הקב"ה במצרים. יתרו מהלל ומשבח את האלוקים ומקריב קורבנות. למחרת בבוקר הוא רואה כיצד שופט משה את העם לבדו: מהבוקר עד הערב מגיעים אל משה אנשים מהעם שזקוקים לעזרתו (הם עומדים בטור מחוץ לאוהל וכל אחד נכנס בתורו ומספר למשה על הבעיות שיש לו עם השכן, עם האשה, עם הילדים....). משה עונה על השאלות, מציע פתרונות, משכין שלום או פוסק דינים. אבל התור מחוץ לאוהל עדיין ארוך.

יתרו מבין כי על משה מוטלות כל הבעיות של בני ישראל והוא תמה: "מדוע אתה יושב לבדך וכל העם נצב עליך מן הבקר עד ערב" (שמות י"ח/י"ד). או במילים אחרות, כיצד יתכן שאיש אחד יכול לשמוע את הצרות של כולם, למצוא פתרונות לכל הבעיות וגם להנהיג את העם?! בהחלט לא הגיוני. אם המצב ימשיך כך, התור מחוץ לאוהל רק יתארך, משה יקרוס מהעומס ואתו גם כל העם: "נבל תבל גם אתה וגם העם הזה אשר עמך כי כבד ממך הדבר לא תוכל עשהו לבדך" (שמות י"ח/י"ח).

הדברים של יתרו נכונים וחכמים. גם אם משה (או כל מנהיג אחר) הוא אדם חכם מאוד ויש לו פתרונות נהדרים לבעיות, אי-אפשר לתת לו להתמודד לבד עם כל הבעיות. כולם

מהממתינים הרבים בתור). מכירים את המשפט "אורח לרגע רואה כל פגע"? לפעמים כשאנחנו כל-כך שקועים בתוך ביצוע של משימה אנחנו שוכחים לבדוק ולשאול את עצמנו האם אנחנו פועלים בדרך הנכונה והיעילה ביותר, וזה הזמן להתייעץ באחרים שיכולים להסתכל עלינו מהצד ולתת לנו עצה שיכולה לעזור.

בהמשך הפרשה מתואר מעמד הר סיני.

שלושה חודשים לאחר יציאת מצרים חונים בני-ישראל למרגלות הר סיני. משה עולה להר, והאלוקים מתגלה אליו ומורה לו להכין את העם לקראת מעמד הר סיני, שהוא המעמד שבו כורת האלוקים ברית עם העם. משה חוזר אל העם עם המסר מאלוקים "שמעו תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ" (שמות י"ט/ה'). בני ישראל מסכימים: "ויענו כל העם יחדיו ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה" (שמות י"ט/ח'). משה מעביר לבני-ישראל את הוראות ההכנה המוקפדות לקראת הברית בינם לבין האלוקים. מה לדעתכם ההכנות המתאימות לקראת אירוע כל-כך מיוחד? איך אתם מתכוונים בבית לקראת מאורע מיוחד? איך אבא ואמא מתכוונים?

בני-ישראל מצווים להתנקות ולהיטהר במשך שלושה ימים (אתם בוודאי זוכרים שהם במדבר ואין להם מים זורמים במקלחת), זאת אומרת להתקדש - להיות קדושים מבפנים ומבחוץ. וביום השלישי תרד על ההר השכינה ואסור לאף אדם או חיה להתקרב ולגעת בהר. לאחר שלושה ימים של הכנות והתקדשות לקראת המאורע הגדול מתגלה ה' אל ישראל במעמד הר סיני. ברקים, ענן כבד וקול שופר מרעידים את המחנה. נסו לדמיין את האירוע החשוב הזה בהיסטוריה שלנו, מה לדעתכם הרגישו בני-ישראל העומדים בתחתית

ההר? פחד? שמחה? חרדה? אושר?

במעמד מרגש זה מוסר האלוקים למשה, אהרן והכוהנים את עשרת הדברות, ומשה יורד ומוסר אותם לעם: הכרה באל אחד, איסור לעבוד לפסילים, האיסור לשאת את שם ה' לשווא, הציווי על השבת, הציווי על כיבוד ההורים, האיסורים על רצח, ניאוף, גניבה, מתן עדות שקר, וחמדות כלפי רכוש הזולת. עשרת הציוויים הללו הינם הבסיס המוסרי להתנהגות הראויה של העם. חמשת הדברות הראשונים מלמדים את העם על אופן שבו עליהם להתנהג כעמו של הקב"ה אל מול הקב"ה, וחמשת הדברות האחרונים מלמדים את העם על האופן שעליהם להתנהג זה לזה - בלי מכות, בלי גניבות, בלי שקרים ובלי קנאות. מעניין לגלות שמצוות כיבוד הורים שייכת למצוות שבין אדם לאלוקים. אבל אבא ואמא הם לא אלוהים, איך אפשר להסביר את זה? לדעתי מצוות כיבוד אב ואם שייכת לשני העולמות: לעולם הרוחני של האמונה למול האלוקים, אלוהים שמתגלה אלינו בדמות ההורים שלנו, כשותף ביצירת האדם. ולעולם הגשמי-יומיומי שבו ההורים הם המחנכים היומיומיים שלנו שמתווכים בינינו לבין האלוקים, ודרך כיבוד ההורים אנחנו לומדים איך עלינו לכבד את הקב"ה ואת הזולת בכלל. לפי אמונתי והבנתי כשאני מכבדת את הוריי אני מכבדת את האלוקים, וכמו שאני צריכה ללמוד להסתדר עם ההורים שלי, אני גם צריכה ללמוד להסתדר עם האלוקים שלי. וכאמא מוטלת עליי האחריות לגרום לכך שילדיי יכבדו אותי ואת אלוהי-אלוהיהם.

שבת שלום

אליאנה-אליאנה

אם לילדים בגני קשת

סנצ'ו פאנצ'ו לשלטון

הדוגמה השנייה מתייחסת לסיפור הפיכתו של שאול למלך בישראל - שמואל א' פרק ט'. שאול יוצא במצוות אביו, קיש, לבקש את האתונות אשר אבדו למשפחה. גם כאן מתלווה אליו 'נער'. בשלב מסוים שאול, המועמד למלוכה, מגלה סוג של חוסר נחישות בביצוע המשימה. הוא מבקש מן הנער להפסיק את החיפוש, "פן יחדל אבי מן האתונות ודאג לנו" (שם, ה'). אם היה שב על עקבותיו כנראה שהיתה נמנעת ממנו המלוכה. נער - נושא כליו - הוא זה שמתעקש על המשך החיפוש ומגלה תושייה כשמציע להגיע אל ביתו של שמואל 'איש ה' ולהסתייע בו למציאת האתונות. שאול נוטה שלא להסכים משום שאין בידיו להביא 'תשורה לאיש ה'. ושוב מגלה הנער תושייה ושוף מכיסו מטבע בשווי רבע שקל. עקשנותו ותושייתו של הנער דוחפות את שאול אל זרועות המלוכה. בלעדי, ככל הנראה, היה ממשיך המלך לעתיד לרעות צאן, ולעם ישראל היה מלך אחר.

לון כפ

אב לתלמידה בכיתה ב' קשת

בי"ס בו גוריון

הם חסרי שם, ובדרך כלל תצוין נוכחותם בכינוי הסתמי 'נער'. ככאלו תפקידם יסתכם כינושאי כליה של הדמות המרכזית. הם גם חסרי ייחוס ובסיפור המקראי הם זוכים להתייחסות בפסוק אחד או שניים, לא יותר. אלו הן הדמויות השוליות בתוך הדרמה הגדולה. מתבקש היה להמשיך ולומר כי הן לא יותר מדמויות אנטי-גיבור טיפוסיות, אך לא פעם נושאי הכלים הללו מפתיעים בתבונתם, בחריפות מחשבתם ובתכונות טרומיות נוספות.

אביא כאן שתי דוגמאות. הראשונה לקוחה מתוך ספר שופטים פרק י"ט המספר את סיפור 'פילגש בגבעה'. כזכור יוצא איש משבט לוי להשיב את פילגשו מבית אביה. מתלווה אליו נער (משרתו). כאשר הם שבים אל ביתם, הנער מבקש מאדונו ללון את הלילה ביבוס ('ירושלים' שהייתה עיר נוכרית) ולא במקום אחר - אולי חש שזהו דווקא המקום הבטוח. אדונו מסרב ומעדיף ללון בעיר עברית - 'גבעה' - השייכת לשבט בנימין (במקום בו שוכנת כיום פסגת זאב). האדון שסרב לעצת משרתו הוביל את כל פמלייתו היישר אל תוך ליבה של המאפליה.

של ימינו, איש המחבב את מסורת ישראל וללא ספק מאמין גדול בה', "נשיא המעצמה היחידה כיום בעולם" (כפי שאוהבים לכוונתו בתקשורת...) הוא מגיע לבקרנו וגם הוא מנסה לתת לנו עצה. הוא אומר לנו - יש לכם הזדמנות פז השנה לעשות למען עצמכם פריצת דרך היסטורית. יש לכם הזדמנות להביא שלום ושגשוג. הסתפקו במנהיגים שיש לכם, גם אם אין להם כל הסגולות הנדרשות... ומעט הומור בשביל הילדים: אני מציע להורים לנסות לתאר את ההבדל הנוצר בין תרבויות, בשל הבדלי שפות (זוכרים את סיפור מגדל בבל, ילדים?). נסו לתאר שיחה בין ראש-ממשלתנו, מר אולמרט למר בוש הנכבד בזו הלשון (לקרוא לאט) "MR BUSH - בעברית: SHE IS היא; HE IS הוא; WHO IS מי; ME IS אני. YOU UNDERSTAND?" ואז MR BUSH ישאל: "AND HOW DO YOU CALL?" ANNIE? כל הסובבים יאמרו איי-איי-איי (ויחשבו שהוא לא הבין כלום)... אך מר BUSH רק ישמע I, I, I (ויחשוב שהיהודים האלה שוב רק מרוכזים בעצמם).

ילן נשר

אב לתלמיד בכתה ב' קשת
בי"ס בן גוריון

נ.ב. קצרי:

גם אני עקבתי בהערכה רבה ובחיוך אחר חילופי הדברים בעקבות מאמרה של איילת להמן ב"ודברת בס" 47. מתוך ניסיון ליישם את מבוקשה, יכולתי לתת כאן איזו ביקורת קצרה על הסרטים הרבים והספרים אין-ספור שהתייחסו ליציאת מצרים, מעמד הר-סיני, עשרת הדברות (זוכרים את צירלסון הסטון בסרט?). אם הבנתי את איילת נכון, אפשר גם להרחיק עוד - נאמר ביקורת על הסרט היותר חדש "הסוחר מונציה" ולהתייחס לשאלה האם הוא מעורר אנטישמיות? או ביקורת על הצגה הרצה כיום עם איזושהי התייחסות לתרבות יהודית...

אינני פוסל זאת כלל ועיקר - אך נדמה לי שאני לא המתאים לכך (אני מאוד אוהב סרטים, אך אינני מבקר סרטים מקצועי...). וגם אני קורא לעוד חברים להצטרף לכתיבה המעשירה את חיינו בגליון השבועי של "ודברת בס" ורק אוסיף - אני חייב לציין שאני גאה להשתייך לקהילה עם דתיים, מסורתיים, חילוניים וכל מה שביניהם; קהילה המסוגלת לנהל דיונים מעמיקים וויכוחים עם להט, אך בסופו של דבר כל חברה מעוניינים למצוא את הדרך "לחיות ולתת לחיות" אחד עם השני, תוך העשרה הדדית ולימוד מתמיד על אורחות חיינו השונים.

... "ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל, יראי אלוקים, אנשי אמת, שונאי בצע... ושפטו את העם בכל עת..." (שמות, פרק יח, פס' כא-כב)

הרשו לי לצטט את פרופ' ישעיהו לייבוויץ: 'איך לא תרפינה ידי אדם', אשר ניתנת לו מסגרת כה מצומצמת לכתוב על פרשת יתרו - פרשה בה גם חלק ראשון עם הקמת המערכת השיפוטית-אדמיניסטרטיבית של עם ישראל; ועוד באותה פרשה - החלק השני עם מעמד הר סיני ועשרת הדברות? אך שיחק הגורל לידי וגם בשנה שעברה כתבתי ב"ודברת בס" על פרשת יתרו. אז התרכזתי בעשרת הדברות... וכעת ניתנה לי הזדמנות לפרט על החלק הראשון ועל יתרו האיש. אין הרבה פרשות בתורה הקרויות על שם בני אדם... ועוד הרבה חכמים לפניי ראו בכך חשיבות, שהפרשה שבה מתוארים מעמד הר סיני ועשרת הדיברות נקראת על-שם יתרו; אותו נוכרי, "כהן מדין" (פרק יח, פס' א'), שזכה להיות חותנו של משה רבנו.

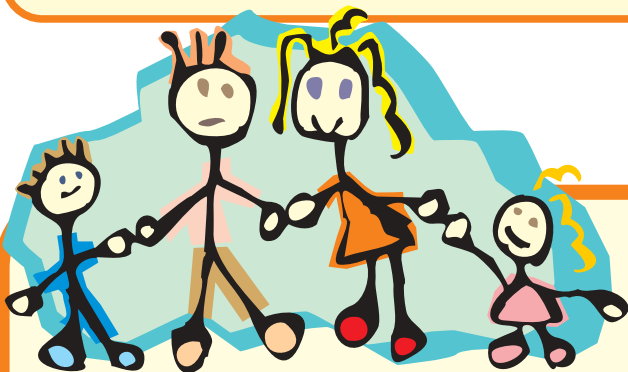
עיקר התעלותו של יתרו היא בעצות ובהנחיות שנתן למשה, כאשר ראה אותו יושב ושופט לבד: "...וכל העם ניצב עליך מבוקר עד ערב" (יח, פס' יד). על בסיס הצעתו של יתרו-להביא מכל העם "אנשי חיל, יראי ה', אנשי אמת, שונאי בצע..." מינה משה "שרי אלפים, שרי מאות, שרי חמישים ושרי עשרות" (יח, פס' כה). כך הותקנה מערכת המנהל והשיפוט בעם ישראל, עוד לפני מתן תורה ועל-פי מערכת זו עתידים שופטי ישראל לדון דיניהם לדורות רבים. בעניין זה לא ניתנה למשה כל הוראה מפי הגבורה, אלא היתה זו הגשמת תכנית של אדם נוכרי, אשר בא מרחוק ונתקרב לעם הספר... [לפי התפישה הרווחת יתרו התגייר, אך מה שאנו יודעים היא שכתוב: "ויאמר יתרו, ברוך ה' אשר הציל אתכם מיד מצרים... עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלוקים..." (יח, פס' יא)].

בספר דברים, פרק א, חוזר משה ומספר באוזני העם את סיפור מינוי הנבחרים: "ואקח את ראשי שבטיכם, אנשים חכמים וידועים ואתן אותם ראשים עליכם, שרים לאלפים וגו'" (דברים, פרק א, פס' טו). על בסיס זה, אומר מדרש חז"ל: "צריכים הדיינים שיהיו בהם שבע מידות: חכמים ונבונים וידועים, אנשי חיל, יראי אלוקים, אנשי אמת ושנאי בצע - הרי שבע; ולמה לא נכתבו שבע כאחת?" וכוונתם-מדוע לא רוכזו כל שבע המידות, אלא פוזרו חלקן בפרשת יתרו וחלקן בפרשת דברים? והמדרש ממשיך ומסביר: "שאם לא נמצאו עם כל שבע המידות - מביא מארבע, ואם לא נמצאו מארבע, מביא משלוש ואם לא נמצאו משלוש, מביא מאחת, שכן כתוב במשלי לא' - "...אשת חיל מי ימצא?" כלומר יש לבחור דיינים, שבעיקר יהיו קודם כל אנשי חיל; ופרופ' לייבוויץ מפרשן בלשון עממית בת ימינו - "שיהיו בני אדם ולא סתם בטלנים, ואפילו אין בהם כל אותן סגולות המומלצות."

אינני יכול לסיים, בלי להוסיף מעט מהאקטואליה (עם קריצת חיבה לאיילת להמן). כבר תקופה לא קצרה מרבים להלין על המנהיגות של ימינו וגם אני מסופק אם אוכל למצוא אחת מהסגולות המתוארות לעיל באישים המובילים אותנו כיום במדינת ישראל... והנה מגיע מרחוק "כהן מדין"

מחנכים אצל ילד קפיל "עשר"
פאטלס אצילים ואילונים אף מוסדא פחיון "קטל"?
הקטל איל:
052-6040*04
לפנול אלא:
www.gesher-mazkeret-batya.org.il

קבאל שמה בעלן דאז

	ר				
ח	ש	ק	ה	ש	נ
אזכרים אזכרים	ב	פסינה פסבאלי			
	ח				

פיתרו את ההגדרות שלפניכם ומלאו את האותיות במקומות הממוספרים למטה, כפי שמופיע בדוגמה עם האות כ'. אם מילאתם נכונה את האותיות, יתקבל פסוק חשוב מתוך עשרת הדברות המופיעים בפרשת יתרו.

בהצלחה!
נא לא יפאדע צאצא

הגדרות

איש שמקצועו לכבות שריפות $\frac{8}{11} \frac{2}{16}$

ההיפך משקר $\frac{12}{15} \frac{4}{9}$

השמן בתוכו הספיק לשמונה ימים $\frac{3}{9}$

עקיצה מגרדת, נוצה מדגדגת ומכה... $\frac{5}{7} \frac{13}{10} \frac{2}{1}$

יבשה בלב ים $\frac{14}{6}$

" $\frac{16}{15} \frac{14}{13} \frac{12}{11} \frac{10}{9} \frac{8}{7} \frac{6}{5} \frac{4}{3} \frac{2}{1}$ "